

¹ Tekst Ruud Metselaar – www.comomeerinfo.nl

De abdij van Piona

Het schiereiland Olgiasca

Het zuidelijkste deel van de gemeente Colico is het schiereiland van Olgiasca met aangrenzend het Laghetto di Piona. Dit meertje is toeristisch zeer in trek door de mooie stranden, terwijl het in de ochtenduren als de Brega nog niet waait, schitterend rustig water voor de waterskiërs biedt. Geologisch is het schiereiland interessant omdat het net ten zuiden van de Insubrische breuklijn (de lijn tussen de Europese en Afrikaanse tektonische platen) ligt en er verschillende mineralen dicht aan het oppervlak liggen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was het schiereiland verboden gebied omdat de Duitsers daar in het geheim mica dolven, een belangrijk isolatieminaal in elektronische apparatuur zoals radar.

Het Laghetto di Piona met links het schiereiland van Olgiasca

¹ Verzoeken om toezending per email aan: rmetselaar@on.nl

De geschiedenis van de abdij en kerk

De grootste trekpleister op het schiereiland Olgiasca is echter de abdij van Sint-Nicolaas met de kerk en klooster. Het klooster is het eenvoudigst te bereiken door op de weg van Colico naar Dorio de afslag te nemen naar Olgiasca. De weg slingert door de bossen en daalt dan vanaf Olgiasca af naar het meer. Daar staan, aan het begin van de weg naar de kerk, twee zuilen met beelden van Sint-Benedictus en Sint-Bernard.

Het is ook mogelijk om met de boot vanaf Menaggio in ongeveer 45 minuten naar de abdij te varen, maar het aantal vaarten is zeer beperkt.

De ingang van het kloostercomplex met de beelden van de heiligen Benedictus en Bernard

Rond 617 stichtte de bisschop van Como, Agrippino, in Piona een kerkje gewijd aan S. Giustina. Van dit eerste kerkje is de apsis nog bewaard gebleven, iets achter de apsis van de huidige kerk.

Apsis van het eerste kerkje van S. Giustina

Waarschijnlijk is in 834 bij deze kerk een benedictijnerklooster gebouwd. Aan het eind van de 11^e eeuw werd dit klooster opgenomen in de hervormingsbeweging van de cluniacenzers. De vitaliteit van de gemeenschap blijkt wel uit het feit dat men rond 1100 begon aan de bouw van een nieuwe kerk. Deze werd in 1138 ingewijd door bisschop Ardizzone van Como. De kerk, die eerst in het begin van de 13e eeuw werd voltooid, heeft één schip met in de apsis enkele zeer oude fresco's, wellicht uit ongeveer 1150. De twee leeuwen, die het wijwatervat bij de ingang dragen, worden reeds in 1593 genoemd als ondersteuning van de twee kansels in het koor. Het portaal dat rechts naast de kerk naar de ingang van het klooster leidt, is van het begin van de dertiende eeuw. Wellicht uit dezelfde tijd dateert het fresco van een kalender met levendige afbeeldingen van enkele heiligen, op de noordmuur van het klooster. Nog minder zeker is men van de datering van het fresco van het *Wonder van S. Benedictus*, op de zuidmuur. Men vermoedt dat dit van het eind van de twaalfde eeuw is, terwijl het hoofd van de *Apostel* op de westmuur iets later is gemaakt.

Dankzij de bisschoppen van Como, die altijd een nauwe band hadden met de kerk, werd ook begonnen met de bouw van een nieuwe priorij, welke in 1169 werd geopend onder de suggestieve naam 'Casa San Benedictus'. De opdrachtgever was de prior Bonacorso di Gregorio di Canova uit Gravedona. Het betreft de bouw van een klooster met 41 zuilen en 4 pilasters. De kapitelen hebben een complexe versiering met planten- en dieren-motieven.

De kerk van Sint Nicolaas

Er is weinig bekend over de geschiedenis van het klooster tussen de 14e en 15e eeuw: het werd getroffen door het algemene verval van de cluniacenser orde en in 1432 blijkt er nog maar één monnik te zijn. In 1450 werd een zogenaamde *commenda* aangesteld d.w.z. iemand, in vele gevallen een leek, die als beheerder van de bezittingen fungeerde, maar die in veel gevallen

weinig deed om het verval van het klooster tegen te gaan. Eerst toen kardinaal Carlo Alberto Guidoboni Cavalchini (1734-1771) tot commenda werd benoemd, begon men aan het herstel van de ingestorte klokkentoren. Onder de Napoleontische wet van 1798 werden zeer vele religieuze gemeenschappen opgeheven en werd ook het klooster van Piona met alle bezittingen verkocht. Het kreeg nu een agrarische bestemming, waardoor het verval alleen maar erger werd. In 1937 schonk de familie Rocca het aan de congregatie van cisterciënzer benedictijnen van Casamari, waarmee een eerste restauratie op gang kwam, maar eerst in de periode 1960-'66 werd een ingrijpende restauratie uitgevoerd.

Links: bronzen deur; rechts: fresco bij de kloosteringang

*Links: wijwatervat ondersteund door een leeuw in de kerk;
rechts: kapiteel in de kloostergalerij*

Kenmerkend voor de benedictijner orden is dat er naast de ‘Opus dei’ en de ‘lectio divina’ het ‘labor manuum’ staat. In Piona betekent dit laatste voorschrift dat er behalve het gebruikelijke werk in de tuinen ook een likeurdistilleerderij is gevestigd. In een apart gebouw, dicht bij de ingang, kunt u deze likeuren proeven en kopen.

De kerk van S. Nicolo*

Aan de façade valt onmiddellijk de bronzen deur op, die in 1982 is gemaakt door de beeldhouwer Giuseppe Abram. We zien op zes panelen het leven van sint Benedictus afgebeeld. Het interieur van de kerk is streng, zonder veel versieringen, afgezien van de fresco’s in het priesterkoor en de apsis. We noemden al eerder de twee leeuwen bij de ingang onder de wijwatervaten. Op de linkermuur hangt een doek dat in 1943 geschonken werd door de schilder Pergola. Tussen het tweede en derde venster is een vrijwel onleesbare inscriptie ter herinnering aan de inwijding door bisschop Ardizzone in 1183. Langs de rechter wand staat een asurn, welke de stoffelijke resten bevatte van de jeugdige Festina, overleden tussen 400 en 500 n.Chr.

Het priesterkoor is in de Romaanse tijd versierd met Byzantijns geïnspireerde fresco’s die de Hemelvaart uitbeelden. In het nisgewelf van de apsis zien we een grote Christusfiguur met in de linkerhand een boek met het nieuwtestamentisch opschrift “ego sum lux mundi – via veritas et vita alfa et omega”. Symmetrisch daaromheen staan dierensymbolen van de evangelisten.

Het klooster

De tuin en de kloostergang**

De tuin vormt als altijd het hart van het klooster. Deze bestaat traditioneel uit vier delen: de tuin van Eden, de tuin van het Hooglied, de Olijventuin, de tuin van Pasen. Vanuit de tuin kan men alle onderdelen bereiken: de kerk, de kapittelzaal, de refter, slaapkamers, ziekenzaal en bibliotheek. Vrijwel alles in en rond de tuin heeft een symbolische betekenis. Zo staat de tuin voor de variëteit en schoonheid van de kosmos: de aarde die gecultiveerd wordt, het water dat opwelt, de lucht die het omgeeft, het licht waarin ze wordt ondergedompeld. De 11 zuilen aan de westkant symboliseren de apostelen na het vertrek van Judas, de 10 aan de noordkant de tien geboden, de

Twee kapitelen

De zuil van Agrippino

12 aan de oostkant de stammen van Israël en de 8 aan de zuidkant de wederopstanding van Christus.

Ook zijn er meerdere zeer interessante kapitelen boven de zuilen (zie foto's hierboven). Zo zien we aan de zuidkant op het vijfde kapiteel een afbeelding van de zondvloed. Aan de oostzijde hebben de wateren de aarde geheel overstromd, aan de binnenzijde vliegt de raaf over de wateren waar hij geen rustplaats kan vinden, aan de westkant vliegt de duif met de olijftak in zijn snavel en aan de tuinzijde zien we een boom in de vorm van een palm als teken van het eind van de zondvloed en vrede van God met de mensheid. Ook de vele adelaars die in de galerijen zijn te vinden, hebben een symbolische betekenis. In de Middeleeuwen werd deze vogel geacht recht naar de zon te kunnen vliegen en in de symboliek van die tijd staat hij daarom voor de monnik die voortdurend het gezicht van God beschouwt en klaar is voor de definitieve ontmoeting met de Heer.

In de noordgang valt een zuil op, die bekend staat als de zuil van Aggripino. Uit de inscriptie lezen we dat Aggripino, bisschop van Como, deze in het tiende jaar van zijn regeringsperiode, d.w.z. in 617, aan het klooster schonk.

De fresco's

Meteen bij de ingang zien we aan de wand een scène daterend uit de 15e – 16e eeuw van *De verschijning van Christus aan Maria Magdalena*. Het fresco is over een nog oudere afbeelding heen geschilderd, waarvan het fries en twee gouden letters onder een gouden kroon nog zichtbaar zijn.

In de noordgalerij (de buitenmuur van de kerk) is een muurschildering met een lengte van 16,6 m en 1,4 m hoogte aanwezig, waarvan twee delen behouden zijn gebleven. De schildering bestaat uit twee boven elkaar geplaatste delen. Onder zien we heiligen afgebeeld, boven staan de maanden van het jaar. In het tweede fragment van het eerste deel, zien we de heilige Johannes de Doper in een zeer bijzondere afbeelding: een onthoofd persoon houdt zijn eigen hoofd in de hand en reikt het aan een ander met een aureool, die dezelfde heilige zou kunnen zijn en die in één hand een boek heeft en met de andere het mystieke lam in een cirkel.

Op het volgend paneel staat sint Margherita afgebeeld die een kruis omhooghoudt en een meisje bevrijdt dat door een draak in zijn bek wordt gehouden. Een vierde paneel, slechts gedeeltelijk bewaard gebleven, toont sint Lorenzo op een rooster boven een brandend vuur met in de bovenhoek de beul gewapend met een vork. Op een vijfde paneel is het martelaarschap van sint Caterina van Alexandrië afgebeeld. De heilige is vastgebonden op een wiel waarnaast aan één kant de beul en aan de andere kant haar ouders. Ook is een niet goed herkenbare heilige zichtbaar die aan een paal is vastgebonden terwijl de beul hem een been wil afnemen. Tenslotte is er nog een paneel met fragmenten van een hoofd en van een grote vleugel.

Galerij aan de noordzijde, met fresco's en de zuil van Aggripino

Boven deze heiligen voorstellingen is de kalender van de maanden afgebeeld, gekarakteriseerd door de seizoen werkzaamheden: augustus door het klaarmaken van de vaten, juli door het dorsen, juni door het maaien van het graan, april door een vrouwenfiguur die twee bossen bloemen in de handen houdt, maart door een mannenfiguur met drie gezichten die op twee hoorns blaast, februari door het snoeien van de bomen, januari door het slachten van een varken. Deze fresco's zaten op de buitenmuur van de kerk en zijn bijna een eeuw ouder dan de zuilengang.

In de oostgang zien we dicht bij de ingang naar de kapittelzaal het wapen van de abdij van Cluny, de moederkerk van Piona. In de zuidgalerij is een fresco van *Sint Benedictus die de verzoeking weerstaat*, zoals beschreven door sint Gregorio Magno in het tweede boek van de Dialogen: "In zijn fantasie brengt de duivelse geest het beeld van een vrouw terug, die hij jaren eerder had gekend. Hij trok daarop zijn kleren uit en wierp zich naakt tussen de braamstruiken en brandnetels en genas zijn geest met de verwondingen van zijn lichaam". De stijl van het fresco en de kleding wijzen op de 14^e eeuw.

De kapittelzaal

Zoals in alle benedictijnerkloosters ligt de kapittelzaal aan de oostkant. De stoelen en rugleuningen zijn zeer de moeite waard. Het zijn werken van de Venetiaanse school uit de 18^e eeuw, afkomstig uit de sacristie van San Zeno in Verona. Vooral het houtsnijwerk van de centrale zetel verdient de aandacht, de zon straalt zijn licht over de aarde, links zien we Adam, rechts Eva die buiten het aardse paradijs zijn geplaatst.

Een gedenksteen aan de wand rechts van de ingang herinnert eraan dat hier de as van Cesare en Lidia Rocca wordt bewaard.

Villa Malpensata

Tot het klooster behoorde vroeger ook het dorp Olgiasca aan het begin van het schiereiland met een barokke parochiekerk met een interessant klokkentorentje.

Als u vanuit Olgiasca naar de abdij rijdt, ziet u op een gegeven moment een bord aan de linkerkant van de weg met opschrift 'Il gabbiano' (de meeuw). Wanneer u het pad een stukje naar beneden volgt ziet u de 18^e-eeuwse Villa Malpensata liggen.

Kort voor zijn dood verkocht commendatore Pietro Rocca aan de monniken van Malpensata een 16^e-eeuwse villa, gelegen op een rustige plaats in het groen. De villa kijkt uit over het meer met

vier loggia's met boven iedere loggia vijf bogen. Deze villa is ook nu nog eigendom van de abdij. In 1983 hebben de monniken de villa ter beschikking gesteld aan de vereniging 'Il gabbiano', welke er een afkickcentrum voor jeugdige drugsverslaafden stichtte.

Naast de kerk is ook nog een gebouw neergezet dat dient als opvangcentrum voor allochtonen.

Voorzijde van Villa Malpensata